

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vitruvius Itervm Et Frontinus

Vitruvius

Florentiae, 1513

De fundatio[n]ibus & colu[m]nis atq[ue] earu[m] ornatu & epistyliis ta[m]
in locis solidis qua[m] in co[n]gestitiis. Cap. III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12979

LIBER

ne fiat. Itē quæ erunt à pedibus uiginti ad pedes tri-
 ginta scapus imus diuidatur in partes septem, earū
 q̄ sex summa contractura perficiatur. Quæ autem
 ab triginta pedibus ad quadraginta alta erit, imā
 crassitudo diuidatur in partes septem & dimidiam,
 ex his sex & dimidiam in summo habeat contractu-
 ræ ratione. Quæ erunt à quadraginta pedibus ad
 quinquaginta, Item diuidendæ sunt in octo par-
 tes, & earum septem in summo scapi hypotrachelio
 contrahantur, Item si quæ altiores erunt his, eadem
 ratione pro rata constimantur contracturæ, Hæ au-
 tem propter altitudinis interuallum scandentis ocu-
 li septem fallunt, quamobrem adiuuantur crassitu-
 dinibus temperaturæ, Venustatem enim persequitur
 uisus, cuius si non blandimur uoluptati proportio-
 ne & modulorum adiectionibus, uti id in quo falli-
 tur, temperatione adaugeatur, uastus & inuenustus
 conspicientibus remittetur aspectus, De adiectione
 quæ adiuatur in medijs columnis, quæ apud græcos
 ἑντασίου appellatur, in extremo libro erit formata
 ratio eius, quemadmodum mollis & conueniens ef-
 ciatur.

De foundationibus & columnis atque earum or-
 natu & epistylis tam in locis solidis quàm in con-
 gestitiis.

Caput. III.

Vbstro-
 ctionis
 fundatio
 nes eorū operū fodi-
 antur (si queāt inue-
 niri) ab solido, &
 in solidum, quātum
 ex amplitudine, ope-
 ris pro ratiōe uide-
 bitur extruantur,
 que structura per
 totum solum q̄ soli-
 dissima fiat, supra,
 q̄ terra parietes ex-
 truantur sub colum-
 nis dimidio crassio-
 res q̄ columna sunt
 futura, uti firmiora
 sint inferiora supe-
 rioribus, que stereo-
 bata appellatur, nā
 excipiunt onera, Spi-
 rarumq̄ proiectu-
 ra non procedat ex-
 tra solidum. Itē su-
 pra, parietis ad eū-
 dem modum crassi-
 tudo seruāda est, in
 terualla autem cōca-
 merāda aut solidā

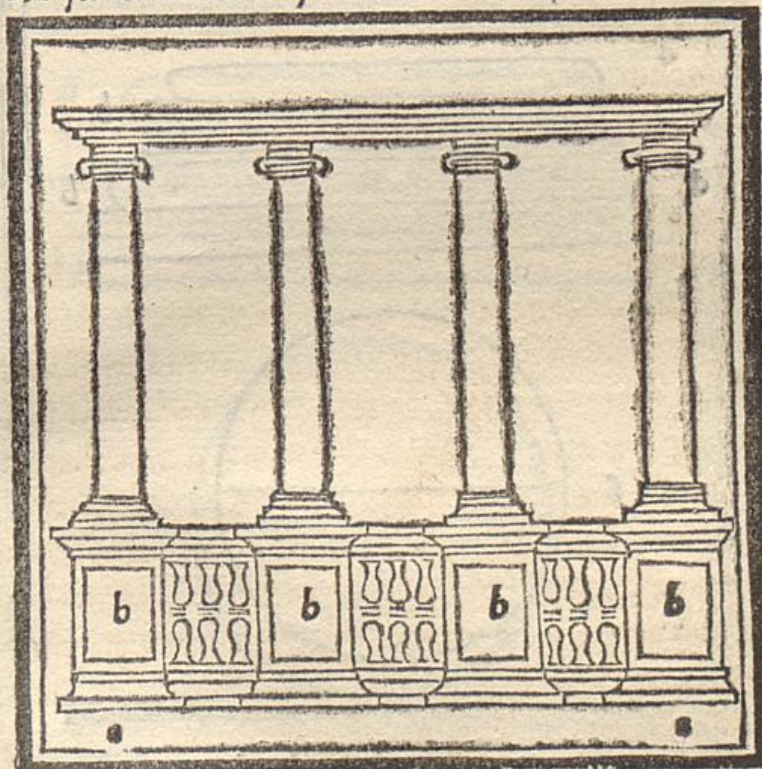
b. contra-
ctura

a. additio
in mediis
columnis
& contra-
ctura ini-
tium & ab
a. ad. c. re-
cta & eq̄-
lis ducitur
columna

LIBER

da fistulationibus, uti distineantur, Sin autem soli-
 dum nō inuenietur, sed locus erit cōgestitiuus ad imū
 aut paluster, tunc is locus fodiatur, exinaniaturq; &
 palis abneis, aut oleagneis, aut robusteis ustilatis
 configatur, sublicæq; machinis adigantur q̄ creberrī
 ma, carbonibusq; expleantur interualla palorum,
 & tunc structuris solidissimis fundamenta implean-
 tur, Extructis autem fundamentis, ad libramētū sty-
 lobatæ sunt collocandi, Supra stylobatas columnæ di-
 sponendæ, quemadmodum supra scriptum est, siue in
 pycnostylo quemadmodum pycnostyla, siue fistylo,
 aut diastylo aut eustylo, quemadmodum supra scri-
 pta sunt & cōstituta, In aræostylis enim libertas est
 quantum cuiq; libet, constituendi, sed ita columnæ in
 peripteris collocentur, uti quot intercolumnia sunt in
 fronte, totidem bis intercolumnia fiant in lateribus.
 Ita enim erit duplex longitudo operis ad latitudinē.
 Namq; qui columnarum duplicationes fecerunt, erra-
 uisse uidentur, q̄ unum intercolumnium in longitudi-
 ne plus q̄ oporteat, p̄currere uidentur, Gradus in frō-
 te ita cōstituendi sunt, uti sint semper impares, Nā-
 q; cum dextro pede primus gradus ascendatur, item
 in summo templo primus erit ponendus, Crassitudi-
 nes autem eorum graduum ita finiendas censeo, ut
 neque crassiores dextante, neque tenuiores dextran-
 te sint collocatæ, sic enim durus non erit ascensus, Re-
 tractiones autem graduum, nec minus q̄ sesquipeda-
 les, nec plus q̄ bipedales faciendæ uidentur, Item si
 circa eadem gradus futuri sunt, ad eundem modū fie-
 ri debent, Sin autem circa eadem ex tribus lateribus

podium faciendū erit, ad id constimatur, uti quadra,
 spiræ, trunca, corona, lisis, ad ipsum stylobatam quæ
 erit sub columnæ spiris, conueniant. Stylobatam ita
 oportet exæquari, uti habeat per medium adiectio
 nem per scamillos impares, Si enim ad libellam di
 rigetur, alucolatus oculo uidebitur, Hoc autem uti
 scamilli ad id conuenientes fiant, item in extremo li
 bro forma & demonstratio erit descripta.

a. scamilla

b. stylobata

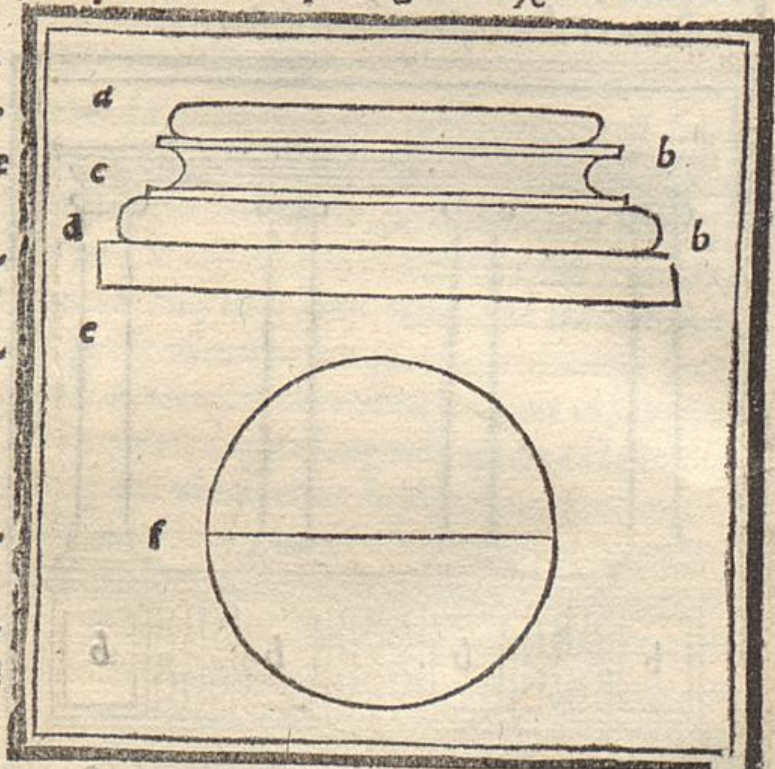
ca

His perfectis in suis locis spiræ collocentur, eaq; ad
 symmetriam sic perficiantur, uti crassitudo cū plin
 tho sit columnæ ex dimidia crassitudine, proiecturã
 q; quam græci κροσά uocitant, habeant quadran
 tem, ita tum lata & longa erit columnæ crassitudinis

LIBER

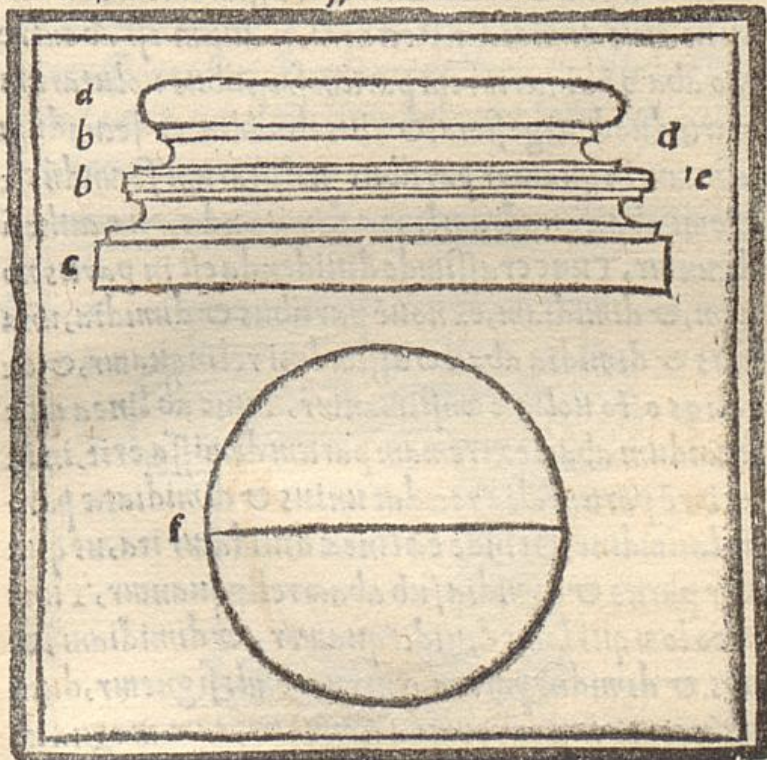
unius & dimidia, Altitudo eius si atticurges erit, ita
 diuidatur, ut superior pars tertia parte sit crassitu-
 dinis columnæ, reliquum plintho relinquatur, Dem-
 pta plintho reliquum diuidatur in partes quatuor,
 fiatq; superior torus quarta, reliquæ tres æqualiter
 diuidantur, & una sit inferior torus, altera pars cū
 suis quadris scotia quam græci σκότιον dicunt.

a. torus
 superior
 b. q̄dra
 c. scotia
 siue tro-
 chilus
 d. torus i-
 ferior
 e. plin-
 thus
 f. modu-
 lus &
 imæcolū,
 næ crassi-
 tudo

Sin autem ionica erunt faciendæ, symmetriæ earū
 sic erunt constituendæ, uti latitudo spiræ quoquo uer-
 sus sit colūnæ crassitudinis adiecta crassitudie quar-
 ta & octaua, altitudo uti atticurges, ita & eius plin-
 thos, reliquūq; præter plinthon quod erit tertia pars
 crassitudinis colūnæ, diuidantur in partes septem, in

de trium partium torus qui est in summo, reliquæ qua-
tuor partes diuidendæ sunt equaliter, & una pars
fiat cum suis astragalis & superalio superior tro-
chilus, altera pars inferiori trochilo relinquatur, sed
inferior maior apparebit ideo, q̄ habebit ad extre-
mam plinthum proiecturã. Astragali faciendi sunt
octauæ partibus trochili, p̄iectura erit spiræ pars octa-
ua & sextadecima crassitudinis columnæ.

d. torus
b. modus
lus siue sc̄a
tia
c. plinthus
d. superalium
e. astragalus
f. modus
& imæ co-
lunæ crasse-
fitudo

Spiris perfectis & collocatis, columnæ sunt media-
næ in pronao & postico ad perpendicularum medii cen-
tri collocandæ, Angulares autē, quæq; è regione earū
futurae sunt in lateribus ædis dextra ac sinistra, uti
partes interiores, quæ ad parietes cellæ spectant, ad

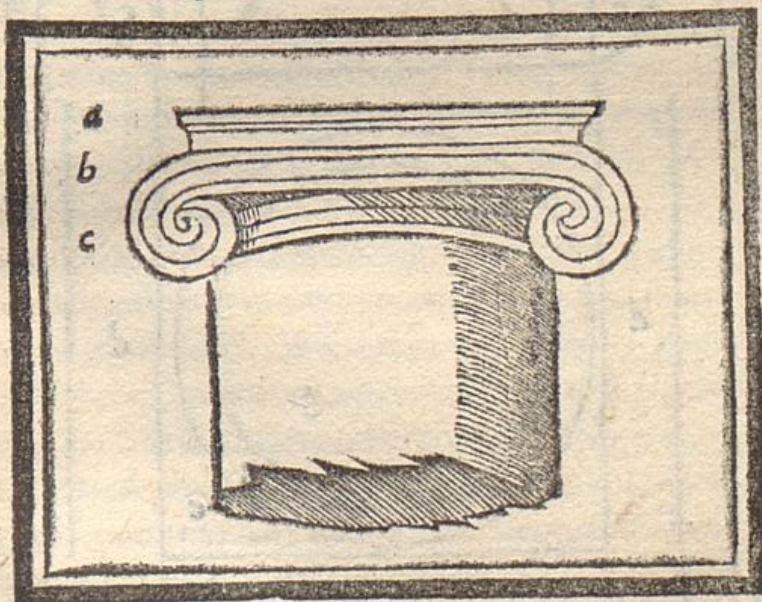
LIBER

perpendicularum latus habeant collocatum, Exteriores
autem partes uti dicant se earum contractura, Sic
enim erunt figurae compositionis adium contractura
iusta ratione exacta. Scapis columnarum statutis,
capitulorum ratio si pulvinata erunt, his symmetri-
is conformabuntur, uti $\frac{3}{4}$ crassus imus scapus fue-
rit addita octauadecima parte scapi, abacus habeat
longitudinem & latitudinem, crassitudinem cum vo-
luti eius dimidiam, Recedendum autem est ab extre-
mo abaco in interiorem partem frontibus uolutarum
parte duodeuigesima, & eius dimidia, & secundum
abacum in quatuor partibus uolutarum secundum ex-
tremi abaci quadrantem lineam demittenda, quae catheti
dicuntur, Tunc crassitudo diuidenda est in partes no-
uem, & dimidiam, ex noue partibus & dimidia, una
pars & dimidia abaci crassitudini relinquatur, & ex
reliquis octo uolutae constituentur, Tunc ab linea quae
secundum abaci extremam partem demissa erit, in in-
teriore partem alia recedat unius & dimidiate par-
tis latitudine, Deinde ex linea diuidatur ita, ut qua-
tuor partes & dimidia sub abaco relinquatur, Tunc
in eo loco qui locus diuidit quatuor, & dimidiam, &
tres & dimidia partem, centrum oculi signetur, ducatur
que ex eo centro rotunda circinatio, tam magna in
diametro, quam una pars ex octo partibus est, ea erit oculo
li magnitudine, & in ea catheto respondens dia-
metros agatur, Tunc ab summo sub abaco inceptum in
singulis tetrantorum actionibus dimidiatum oculi
spatium minuatur, donec in eundem tetrantem,
qui est sub abaco, ueniat, Capituli autem crassitudo

TERTIVS.

53

fic est faciendā, ut ex nouē partibus & dimidia tres partes præpendeant infra astragalum summi scapi. Cymatio adempto abaco & canali reliqua sit pars. Proiectura autem cymatii habeat extra abaci quadrā oculi magnitudinem, Puluinorum balthei ab abaco hanc habeant proiecturam, uti arcini centrum unum cum sit positum in capituli tetrante, & alterum diducatur ad extremum cymatium, circumactum baltheorum extremas partes tangat, Axes uolutarum ne crassiores sint, q̄ oculi magnitudo, uolutæq; ipsæ sic cedantur, uti altitudinis habeant latitudinis suæ duodecimam partem.

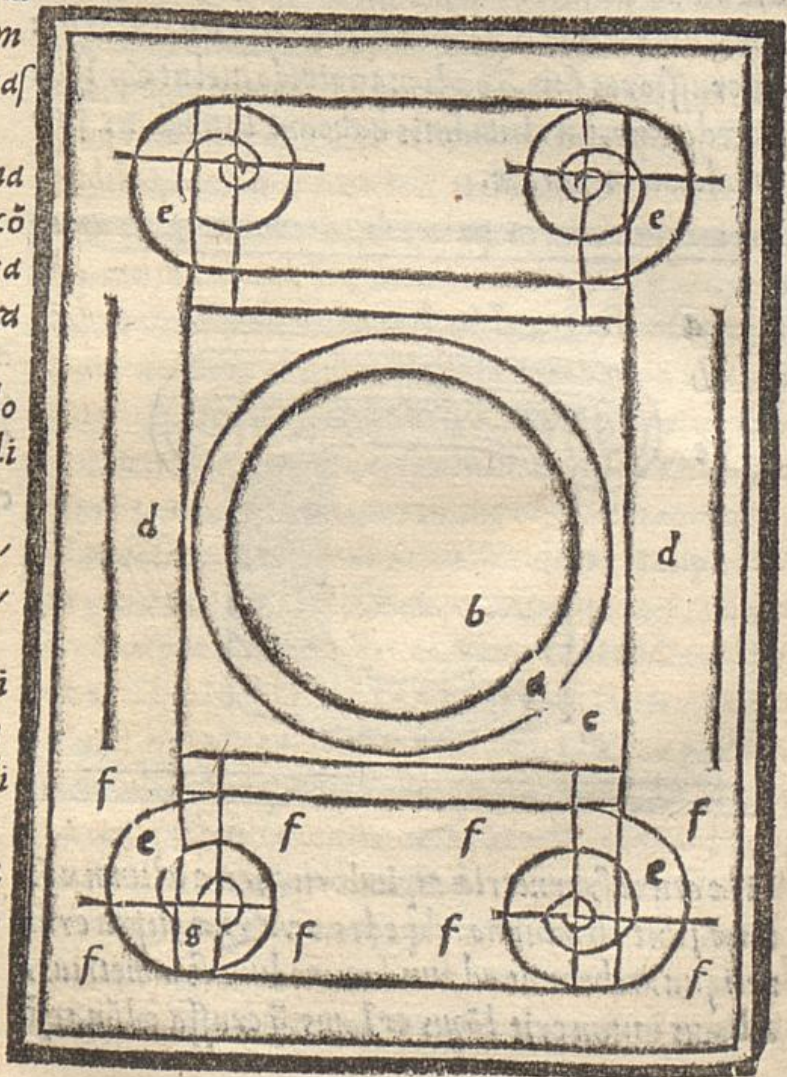
d. cymati
um
b. abacus
c. uolutæ

He erunt symmetria capitulorum, quæ columna factura sunt ab minimo ad pedes. xv. Quæ supra erunt reliqua, habebunt ad eundem modum symmetrias. Abacus autem erit lōgus & latus, q̄ crassa columna est.

LIBER

ima, adiecta parte nona, uti quo minus habuerit al-
 tior columna contractum, eò ne minus habeat capituli
 lum suæ symmetriæ proiectionem & in altitudine ra-
 tæ partis adiectionem, De uolutarum descriptioni-
 bus uti ad circinum sint rectæ inuolutæ, quemadmo-
 dum describantur in extremo libro forma & ratio
 earum erit subscripta.

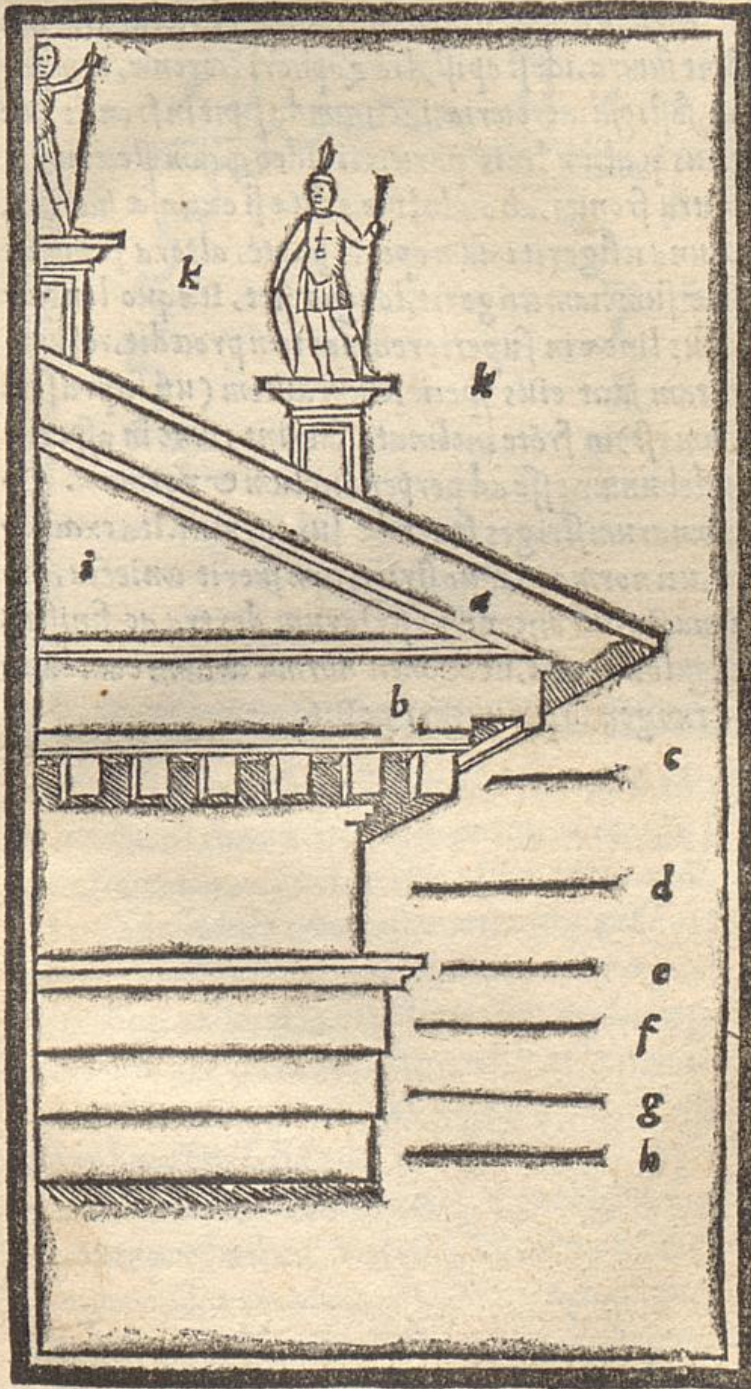
a. ima scap
 pi colum
 læ cras-
 situdo
 b. summa
 eiusdẽ cõ-
 tractura
 & ima ca-
 pituli
 crassitudo
 c. capituli
 abacos
 d. modu-
 lus sum-
 ptus ab
 ima scapi
 columnæ
 crassitudi-
 ne
 e. uoluta
 f. tetran-
 tes
 g. oculus

Capitulis perfectis deinq; in summis columnarum scapis, non ad libellam, sed ad æqualem modulum collocatis, uti quæ adiectio in stylobatis facta fuerit, in superioribus membris respondeat symmetria epistyliorum. Epistyliorum ratio sic est habēda, ut si columna fuerint à minimo. xii. pedum ad. xv. pedes, epistylia sit altitudo dimidia crassitudinis imæ columnæ. Item ab. xv. pedibus ad uiginti, columnæ altitudo dimetiatur in partes. xiii. & unius partis altitudo epistylia fiat. Item si à. xx. ad. xxv. pedes, diuidatur altitudo in partes duodecim & semissem, & eius una pars epistylium in altitudine fiat. Item si à. xxv. pedibus ad. xxx. diuidatur in partes duodecim, & eius una pars altitudo fiat. Item secundum ratam partem ad eundem modum ex altitudine columnarum expediēde sunt altitudines epistyliorum, Quo enim altius oculi scandit acies, non facile persequat aeris crebritatem, dilapsa itaq; altitudinis spatia, & uiribus extrita, incertam modulorum renunciat sensibus quantitatem, quare semper adiciendum est rationis supplementum in symmetriarum membris, ut cum fuerint in altioribus locis opera, aut etiam ipsa colossioſa certa habeāt magnitudinū rōnē, Epistylia latitudo in imo, quæ supra capitulum erit, quanta crassitudo summæ columnæ sub capitulo erit, tanta fiat, summis quantum imus scapus, Cymatium epistylia septima parte suæ altitudinis est faciendum, & in proiectura tantundem, reliqua pars præter cymatium diuidenda est in partes. xii. & earum trium prima fascia est facienda, secunda quatuor, summa quinque, Itē Zo

LIBER

phorus supra epistylium quarta parte minus, $\frac{1}{4}$ epistylium. Sin autem sigilla designari oportuerit, quarta parte altiore, $\frac{1}{4}$ epistylium, uti auctoritatem habeant sculpturae. Cymatium suae altitudinis partis septimae, proiectione cymatii, quanta eius crassitudo. Supra zophorum denticulus est faciendus tam altus, $\frac{1}{4}$ epistylia media fascia, proiectione eius, quantum altitudo. Intersectio, quae graece $\mu\epsilon\tau\omicron\chi\eta$ dicitur, sic est diuidenda, uti denticulus altitudinis suae dimidiam partem habeat in fronte. Causus autem intersectionis huius frontis est tribus duas latitudinis partes habeat, huius cymatium altitudinis eius sextam partem. Corona cum suo cymatio praeter simam, quantum media fascia epistylia, Proiectione coronae cum denticulo facienda est, quantum erit altitudo a zophoro ad summum coronae cymatium, & omnino omnes ephorae uenustiores habent speciem, quae quantum altitudinis, tantundem habeat proiectione. Tympani autem quod est in fastigio, altitudo sic est facienda, ut frons coronae ab extremis cymatis tota diuidatur in partes nouem, & ex eis una pars in medio cacumine tympani constituitur, dum contra epistylia columnarumque hypotrachelia ad perpendicularum respondeant, Coronae quae supra tympanum sunt, aequaliter imis praeter simas sunt collocandae, insuper coronas simae quae graeci $\epsilon\tau\iota\tau\iota\theta\iota\delta$ ac dicunt, faciendae sunt altiores octaua parte coronarum altitudinis, Acroteria angularia tam alta, quantum est tympanum medium, mediana altiora octaua parte $\frac{1}{8}$ angularia.

k. acroter
tia

i. tympanum
a. fina
b. corona

c. denticulus

d. zophorus

e. cymatium

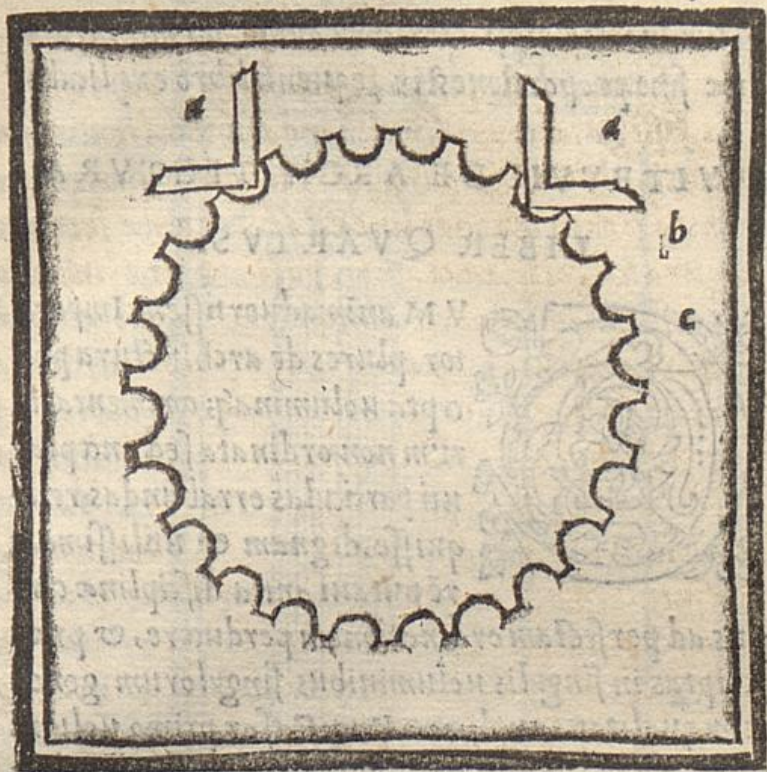
f. tertia fascia

g. secunda fascia

h. prima fascia

LIBER

Membra omnia quæ supra capitula columnarum sunt futera, idest epistylia zophori, coronæ, tympana, fastigia, acroteria, inclinanda sunt in frontis suæ cuiusq; altitudinis parte. xii. ideo q̄ cum steterimus contra frontes, ab oculo lineæ duæ si extensæ fuerint, & una tetigerit imam operis partē, altera summā, quæ summam tetigerit, longior fiet, Ita quo longior uisus lineæ in superiorem partem procedit, resupinatum facit eius speciem, Cum autem (uti supra scriptum est) in fronte inclinata fuerint, tunc in aspectu uidebuntur esse ad perpendicularum & normam. Columnarum striges faciendæ sunt. xxiiii. Ita excavatæ, uti norma in cauo strigis cum fuerit coniecta, circumacta, ita anconibus striarum dextra ac sinistra angulos tangat, ut acumen normæ circumrotatione tangendo peruagari possit.

a. norma

b. stria

c. strix

Craſſitudines ſtriarũ faciendæ ſunt, q̄tũ adiectio
 in media colũna ex deſcriptione inuenietur. In ſimis
 quæ ſupra coronã in lateribus ſunt adiuũ, capita leo
 nina ſunt ſculpẽda ita poſita, uti cõtra colũnas ſingu
 las ea primũ ſint deſignata, cætera uero æquali mõ
 diſpoſita, uti ſingula ſingulis mediis tegulis reſpõde
 ant. Hæc aut̄, quæ erũt contra colũnas, perterebrata
 ſint ad canalẽ, qui excipit è tegulis aquã coeleſtẽ, me
 diana aut̄ ſint ſolida, uti quæ cadit uis aquæ per tegu
 las in canalẽ, ne deiiciatur per intercolũnia, neq; trã
 ſeuntes perfundant, Sed quæ ſunt cõtra colũnas, ui
 deantur emittere uomentia ructus aquarum ex ore.
 Aediũ ioniarũ, quã aptiſſime potui, diſpoſitiões hoc

nolumine descripsi, Doricarū autē & corinthiarum,
quæ sint proportionēs in sequenti libro explicabo.

M. VITRUVII DE ARCHITECTVRA.

LIBER QVARTVS.

VM animaduertissem Imperator, plures de architectura præcepta uoluminaq; commentariorum non ordinata sed incepta, uti particulas errabundas reliquisse, dignam & utilissimam re putauī antea disciplinæ corpus ad perfectam ordinationem perducere, & præscriptas in singulis uoluminibus singulorum generum qualitates explicare. Itaq; Cesar primo uolumine tibi de officio eius & quibus eruditum esse rebus architectum oporteat, exposui, Secundo de copiis materiæ e quibus ædificia constituuntur, disputauī, Tertio autem de ædium sacrarum dispositionibus, & de earum generum uarietate, quasq; & quot habeant species, earumq; quæ sunt in singulis generibus, distributiones, ex tribusq; generibus quæ subtilissimas haberent proportionibus modulorum qualitates, ionici generis mores docui. Nunc hoc uolumine de doricis corinthiisq; institutis & omnibus dicam, eorumq; discrimina & proprietates explicabo.

De tribus generibus columnarum origines & in
mentiones.

Caput.

I.

Columnæ